

ARIA CULTURII DE PRUND ÎN ROMÂNIA

I. NANIA

Alături de primele descoperiri ale culturii de prund în România¹, descoperirile noastre ulterioare² veneau să întărească afirmația existenței activității protoumane în Europa sud-estică, activitate intens dovedită în ultimul timp prin vastele descoperiri arheologice de la Bugiulești, Oltețu-Oltenia³. După ani de căutări neîntrerupte, uneltele eopaleolitice găsite în prundișurile riurilor Dimbovic, Mozacu și Neajlov, toate convingătoare pentru demonstrarea existenței unei activități umane din paleoliticul inferior⁴, alături de descoperirile de pe Valea Dirjovului⁵, Valea Oltului⁶, Valea Muierii⁷ și, în ultimul timp, văile riurilor Plapcea și Teslui⁸, formează din zona Argeșului cel mai puternic centru al

¹ C. S. Nicolăescu-Plopșor și I. N. Moroșan, *Sur la commencement du paléolithique en Roumanie*, în *Dacia*, N. S., III, 1959, p. 9—33; C. S. Nicolăescu-Plopșor, *Paleoliticul în România*, în *Istoria României*, vol. I, 1960, p. 8—10; ibidem, *Cercetări privitoare la paleoliticul inferior*, în *Materiale*, VII, 1961, p. 11—13; cit. și Emil Condurachi, *Descoperiri arheologice în Republica Populară Română*, București, 1960, p. 9 și pl.; Nicolae Oncescu, în „*Geologia*” din Monografia geografică a R.P.R., vol. I, 1960, 114.

² Ion Nania, *O nouă descoperire din paleoliticul inferior în Județul Argeș*, în S.C.I.V., XV, 4, 1964, p. 517—520.

³ C. S. Nicolăescu-Plopșor, *Date noi cu privire la cunoașterea începuturilor și sfârșitului paleoliticului României*, comunicare la Seminarul româno-sovietic de arheologia orinduirii comunei primitive (București, 11—13 octombrie 1962); Sebastian Morintz, *Seminarul româno-sovietic de arheologia orinduirii comunei primitive* (București, 11—13 octombrie, 1962), în S.C.I.V., XIV 1, 1963, p. 228; C. S. Nicolăescu-Plopșor, *Enigmele arheologice din Raionul Oltețu*, în ziarul Știința tineretului, anul XIX, Seria II. Nr. 4250, din 13 ianuarie 1963, p. 2; C. S. Nicolăescu-Plopșor și Dardu Nicolăescu-Plopșor, *The possible existence of the Proto-Hominids in Rumania's Villafranchian*, în *Dacia*, N. S., VII, 1963, p. 9—25.

⁴ Ion Nania, op. cit.

⁵ Vezi nota 1

⁶ C. S. Nicolăescu-Plopșor, *Noi descoperiri paleolitice timpurii în R.P.R.*, în Probleme de antropologie, II, 1956, p. 83—86; C. S. Nicolăescu-Plopșor și I. N. Moroșan, op. cit.

⁷ Ibidem

⁸ Informații primite de la I. N. Moroșan, descoperitorul uneltelor respective; cit. și C. S. Nicolăescu-Plopșor, *Oamenii din vîrsta veche a pietrei*, Editura științifică, București, 1965, p. 49.

De asemenea, Emil Iiteanu ne informează că pe teritoriul comunei Mogoșești-Slatina pe valea riului Plapcea s-au găsit piese clactoniene pentru care îi mulțumim și pe această cale.

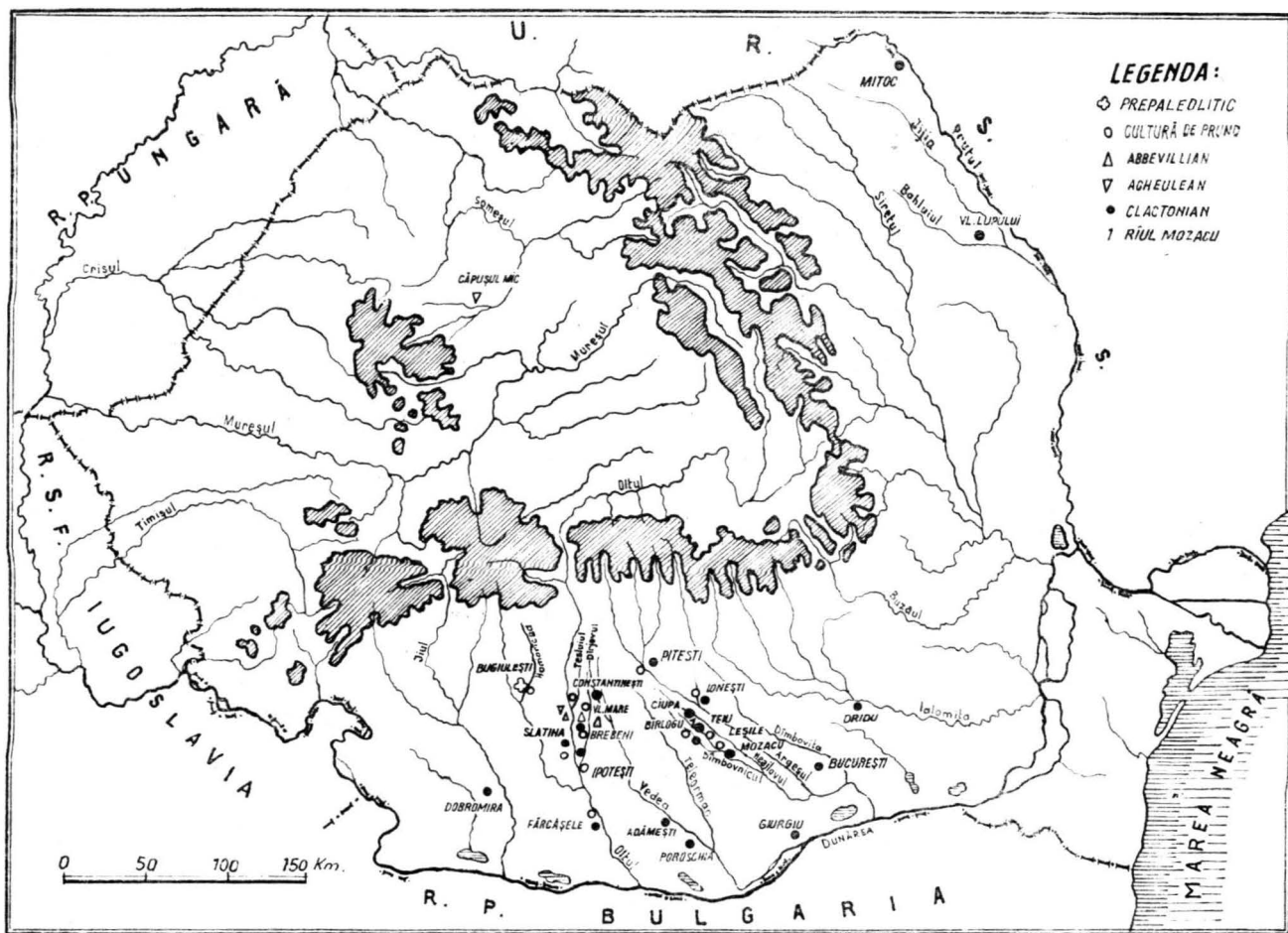


Fig. 1. Răspindirea paleolitică inferioară în România

activității umane din paleoliticul inferior în Europa, principala verigă de legătură dintre Africa și Asia de sud-est, care erau, până nu demult singurele zone în care se cunoaște cultura de prund⁹. Bazați pe considerațiuni geomorfologice, geologice și paleontologice temeinic fundamentate, am desfășurat o intensă activitate de cercetare a prundișurilor riului Argeș și, parțial, a prundișurilor din albia inferioară a riului Doamnei¹⁰. Cercetată cu multă răbdare și perseverență, timp de cinci ani, pe o lungime de circa 40 de km, între Pitești și Ionești, Valea Argeșului prezenta de la bun început material asemănător celui de pe Valea Dirjovului, silexul de apă dulce, sub formă de bolovănași mult rulați, și nu puțini au fost bolovănași și așchiile sparte datorită fenomenelor naturale, din care cauză am renunțat uneori să luăm chiar unele piese care ar fi putut ajunge la forma respectivă în urma unei activități supuse rațiunii, dar care nu aveau caractere sigure.

Ne-am oprit totuși asupra a două piese asemănătoare celor descoperite anterior pe văile mai sus amintite, lucrate din bolovănași de riu, anume aleși ca mărime pentru a se potrivi în căușul palmei, ușor de minuit, forme bine definite, lucrate intenționat, ca unelte de uz permanent, corespunzând nevoilor primare ale omului în muncă, pentru zdrobot, tăiat, răzuit, cioplit, lovit etc.

Este vorba de un „chopping-tool“ ($8 \times 6,8 \times 4,3$ cm) obținut dintr-un bulgăraș de silex, oval neregulat în secțiune, de culoare maroniu-gălbui cu pigmenți vineții. Capătul rotund, lăsat intact, se încadrează perfect în podul palmei. La capătul mai lat a primit, în puncte bine alese, două-trei lovituri pe o parte și două pe cealaltă parte, obținându-se o frumoasă creastă activă în zig-zag, precum și un vîrf ascuțit. Muchia este știrbită de lovituri ușoare și mărunte provenite, credem, în cea mai mare parte, de la izbirea de bolovanii din prundișuri. Patina este uniformă, cu excepția desprinderii celei mai mari, pe care este mai puternică. Aceasta se poate datora unei anumite poziții pe care a avut-o piesa într-o perioadă mai îndelungată de timp în prundișurile riului (fig. 2/1 a și 1 b).

Un alt „chopping-tool“ ($7,4 \times 4,3 \times 3,5$ cm), lucrat dintr-un bolovănaș de silex gălbui, aplatizat, a fost descoperit în prundișurile Argeșului, din zona Piteștiului. Piesa are pe o parte o spărtură masivă recentă care nu a distrus însă creasta activă, astfel că piesa are caractere sigure.

Dintre piesele care se încadrează în tehnica clactoniană menționăm două așchii ($5,3 \times 4 \times 1,4$ cm și $4,8 \times 3,8 \times 1,4$ cm) asemănătoare celor descoperite anterior pe celelalte văi din județul Argeș. Și acestea au pe partea dorsală negativele desprinderilor anterioare, fără un plan de percuție pregătit, cu unghi deschis față de suprafața de desprindere.

⁹ Ion Nania. op. cit.

¹⁰ Timp lung a căutat unelte ale culturii de prund pe văile acestor riuri și prof. Paul Dicu din Pitești. Printre numeroasele pietre sparte de diferiți agenți naturali am putut depista și două unelte clactoniene găsite în prundișurile riului Argeș în apropiere de ștrandul orașului Pitești.

Ambele piese au o patină uniformă și nu se poate determina gradul de utilizare după acest criteriu (fig. 2/2—3).

Prin această descoperire, aria de răspândire a culturii de prund în România și-a definitivat, considerăm noi, limita de est.

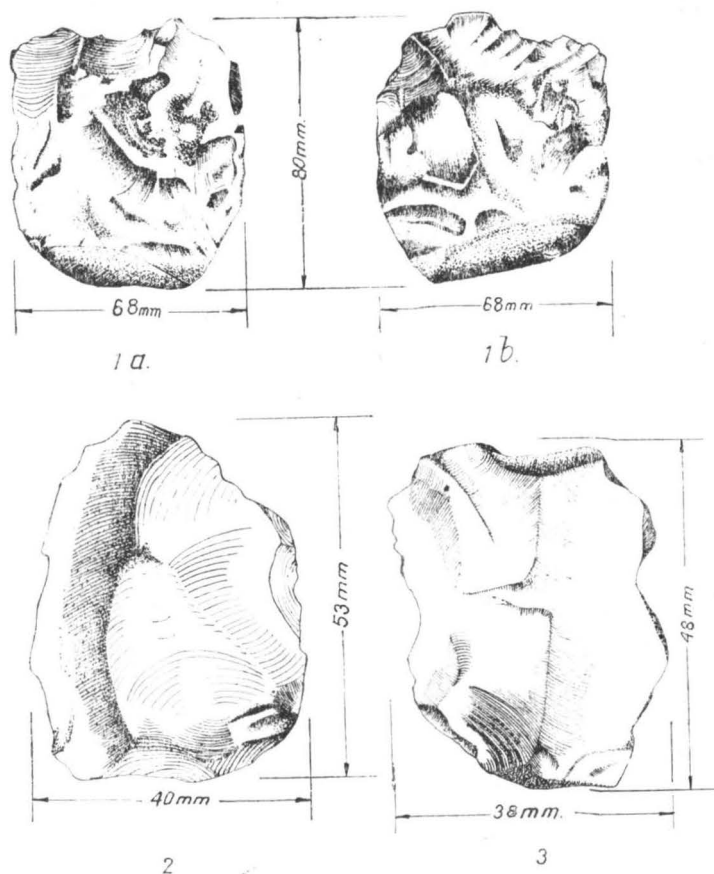


Fig. 2.

Fig. 2. Unelte tipice pentru cultura de prund de pe Valea Argeșului.

Limita vestică a trecut mult de Valea Oltului prin descoperirea unor unelte caracteristice acestei culturi la Bugiulești-Olteneia¹¹. Este posibil ca această limită să se întindă pînă pe Jiu datorită faptului că zona dintre Jiu și Argeș, care ocupă o suprafață destul de mare din Cîmpia Română constituie o singură subunitate de relief a acestei mari cîmpii, cu aceleași caracteristici și cu aceeași vîrstă geologică¹².

¹¹ C. S. Nicolăescu-Plopșor, Nouvelles données sur la possibilité de l'existence de protohominiens dans le villafranchien de Roumanie, în *Dacia*, N. S., VIII, 1964, p. 47—52; ibidem, Oameni din vîrsta veche a pietrei, p. 49.

¹² Petre Coteț, Cîmpia Olteniei, București, 1957, p. 25 și fig. 3, p. 23.

Axa principală a ariei culturii de prund în România rămâne, aşadar, Valea Oltului şi Valea Dirjovului, atît spre est cît şi spre vest, uneltele culturii de prund apărînd din ce în ce mai rare pînă pe Argeş şi eventual pînă la Jiu. Descoperirea uneltelor aparţinînd culturii de prund la Fărcaşele¹³, precum şi a uneltelor clactoniene găsite pe albia inferioară a riului Vedea¹⁴, confirmă şi întregeste părerile noastre cu privire la răspîndirea ariei culturii de prund în România. Acelaşi lucru se poate spune şi despre uneltele clactoniene de pe Dobromira¹⁵, care fixează punctul cel mai vestic al clactonianului subcarpatic şi, după cum credem noi, chiar al culturii de prund, precum şi despre descoperirea piesei clactoniene de la Malul Roşu de lîngă Giurgiu¹⁶, care formează punctul cel mai sudic. Descoperirea uneltelor clactoniene pe teritoriul oraşului Bucureşti¹⁷, se datoreşte probabil faptului că uneltele paleoliticului inferior la est de Argeş se găsesc purtate de torenţii Dîmboviţei în momentul formării acestei cîmpii. Am avea în cazul acesta o situaţie similară zonei Argeş-Olt, cu excepţia că pe Dîmboviţa se găsesc la o adîncime mai mare. Este posibil ca aceste unelte să fi fost împinse şi de anumiţi torenţi veniţi dinspre vest în perioada acoperirii fostului Lac Getic, sau, chiar mai tîrziu în timpul umplerii anumitor porţiuni rămase din el. Despre descoperirea unei aşchii clactoniene la Dridu nu putem discuta, deoarece „avînd în vedere că piesa e izolată şi nu se ştie din ce complex provine, întrucît această formă dăinuie şi mai tîrziu, încadrarea piesei este provizorie, făcută numai pe bază tipologică”¹⁸.

Aceasta este aria de răspîndire a culturii de prund în România, rămîinînd ca o sarcină de viitor a cercetărilor paleoliticului inferior din ţara noastră cercetarea unor mici zone din care ar putea apare unelte ale culturii de prund în Moldova¹⁹ şi în Transilvania²⁰ şi chiar în zona subcarpatică de la vest de Jiu şi de la est de Argeş.

¹³ Marin Nica, Comunicare ţinută cu prilejul sesiunii de antropologie din iunie 1962.

¹⁴ Informaţie primită de la Emilia Rosenthal, căreia îi mulţumim şi pe această cale; Ion Spiru, Cîteva descoperiri paleolitice şi neolitice în Raionul Alexandria, în S.C.I.V., XVI, 2, 1965, p. 307.

¹⁵ C. S. Nicolăescu-Plopşor, În Istoria României, vol. I, p. 9.

¹⁶ Al. Păunescu, M. Ionescu şi Gh. Rădulescu. Săpăturile din împrejurimile oraşului Giurgiu, în Materiale, VIII, 1962, p. 131 şi fig. 1/1, p. 128. Descoperirea ne poate duce la concluzia că uneltele clactoniene pot exista şi în nordul Bulgariei, pe malul drept al Dunării. De altfel, în Bulgaria, ne informează C. S. Nicolăescu-Plopşor, căruia îi mulţumim, s-au găsit unelte clactoniene.

¹⁷ N. N. Moroşan, Asupra paleoliticului din România, în Natura, anul XIX, 15 iunie, 1940, nr. 6, p. 270; C. S. Nicolăescu-Plopşor, Noi descoperiri paleolitice timpurii în Republica Socialistă România, în Probleme de antropologie, vol. II, 1956, p. 80—82; Ibidem, în Istoria României, loc. cit.; Sebastian Morintz şi D. V. Rosetti, Din cele mai vechi timpuri şi pînă la formarea Bucureştilor, în Bucureştii de odinioară, Bucureşti, 1959, p. 13.

¹⁸ M. Bitiri. O aşchie paleolitică descoperită la Dridu, în S.C.I.V., XI, 2, 1960, p. 365—366.

¹⁹ La Mitoc şi Valea Lupului au apărut unelte clactoniene: C. S. Nicolăescu-Plopşor, Cercetări asupra paleoliticului timpuriu, în Materiale, III, 1957, p. 285—288; C. S. Nicolăescu-Plopşor şi N. Zaharia, Cercetările de la Mitoc, în Materiale, VI, 1959, p. 11—19; Emil Condurachi, op. cit., p. 9; C. S. Nicolăescu-Plopşor în Istoria României, loc. cit.

²⁰ C. S. Nicolăescu-Plopşor infirmă descoperirile lui Marton Roşka, în Materiale, III, p. 282. Noi considerăm totuşi că Marton Roşka a avut dreptate şi că în această zonă se pot găsi unelte ale culturii de prund.

L'AIRE DE LA CIVILISATION DE GRAVIER EN ROUMANIE

RÉSUMÉ

En rappelant les découvertes plus anciennes de la civilisation du gravier des vallées des rivières de Dirjov et de l'Olt, ainsi que les découvertes effectuées dans les vallées de Plapcea et de Teslui, l'auteur apporte de nouvelles preuves de l'existence des outils éopaléolithiques dans les vallées du Dimbovnici, du Mozacu, du Neajlov et de l'Argeș.

Ces découvertes mènent à la conclusion que la zone comprise entre l'Olt et l'Argeș représente la plus puissante aire de la civilisation du gravier d'Europe, étant la principale zone de liaison entre l'Afrique et l'Asie, continents qu'il n'y a guère longtemps étaient les seuls où cette civilisation fut présente.

Fondé sur des considérations d'ordre géomorphologique, géologique et paléontologique parfaitement établies, l'auteur n'exclut pas la possibilité d'une extension de la zone de découverte de ces outils, à l'ouest jusqu'au Jiu, et vers l'est jusqu'à la Dimbovița, et même dans des zones plus restreintes, en Moldavie et en Transylvanie.